

YAZARLAR



İranlı Bizhan Bassiri Anlayan anlar bakan görür diyenlerden

Fındıklı'yı geçip Karaköy'e giderken sağda Çukurcuma'ya doğru bir yokuş çıkar. Biraz ileride yol çatallaşır.

Sağ tarafta kıvrıla kıvrıla giden daha da dik bir yokuş görürsünüz. Sahili Taksim'e bağlayan meşhur İtalyan yokuşudur bu. İşte o İtalyan yokuşunun köşesinde görkemli bir yapı yüzyıllardır gelen geçeni seyreder durur. Kubbeli, İznik harcıyla yapılmış bu kagir yapı Sinan'ın en alçakgönüllü eserlerinden biri olan Tophane-i-Amire'dir. Tophane-i-Amire Osmanlı İmparatorluğu'nun savaş toplarının döküldüğü yerdir.

Uzun yıllar kapalı kaldı. Sonra Marmara Üniversitesi'ne devredildi. Şimdilerde ya Sinan'ın mezarında kıvrınmasına, ya huzur içinde yatmasına neden olan etkinliklere ev sahipliği yapıyor.

İşte bu vakur binada, Tophane-i-Amire'de, bu günlerde önemli bir sergi var.

Serginin adı: Kökenler.

Sanatçının adı: Bizhan Bassiri.

Küratörü: Beral Madra.

Kökenler, İtalyan Kültür Merkezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi işbirliği ve Unicredito Italiano sponsorluğunda gerçekleşen bir sergi.

İstanbul'a gelmeden Saraybosna'da açılmış. Sonra iki TIR dolusu heykel buraya taşınmış. Heykel dediğim büyük çelik kaidelerin üzerinde sergilenen Vezüv Yanardağı'nın kraterinden toplanmış lav parçaları. Onları kumsaldan toplanan çakıl taşlarından ayırırsa her birine Bassiri'nin elinin değmiş olması. Hem doğada buldukları doğallıklarıyla hem sanatçının kattığı yorumla öylece askeri nizamda dizilmiş, bakılmayı bekliyorlar.

Çin'e gidenler önce Pekin'e sonra Şanghay'a giderler. Arada da oldukça sapa, kendilerini altı bin seramik askerden başka kimsenin beklemediğini bildikleri Xian'a uğrarlar. Onca yolu sadece bu askerleri görmek için teperler.

Evet, Xian'da bir köylünün tarlasını çapalarken bulduğu kırık at başı heykeli sayesinde gün yüzüne çıkan ünlü seramik askerler dışında görülecek başka bir şey, gidilecek başka bir yer yoktur ama kimse bu çorak Anadolu kasabalarına benzeyen şehre gittiği için şikayet etmez. Bilir ki gördüğü şey dünyada tektir. Biriciktir. Zamanla belki Çin anıları silikleşecek ama her biri ayrı duran, her biri ayrı bakan o askerlerin ifadeleri gözünün önünden gitmeyecektir.

Tophane-i-Amire 'ye adım attığım an Xian'da kapıldığım duyguya kapıldım.

Burada da bir ordu vardı. Magma kalıntılarından oluşan bir ordu. Toprağın altından bile değil düpedüz dünyanın dibinden geliyordu. Tecti, özeldi.

Bassiri'nin onlara verdiği adla yüz yirmi herme orada ardı ardına dizilmiş, her biri ayrı bir duyguyu anlatan ifadeleriyle öylece beklemekteydi. (Herme: Yunan mitolojisinde tanrıların habercisi olan tanrı Hermes'i simgeleyen kaide şeklinde insan figürü.)

Belli ki sergiye Kökenler adı boşuna verilmemişti.

BATI'DA YAŞAYAN DOĞULU

Bizhan Bassiri Türkiye sınırları dışında çok ünlü ve çok önem verilen bir sanatçı. İranlı. On, on iki yaşlarında yazmaya, çizmeye, resmetmeye başlamış. Sanatla uğraşmak istediğini çabuk anlamış da sanatın hangi dalıyla uğraşacağına karar vermesi zaman almış. On sekizine girdiğinde İtalya'ya gitmiş, bir daha da İran'a dönmemiş. Roma'da Güzel Sanatlar okurken birkaç arkadaşıyla birlikte maceralı bir Vezüv yolculuğu yapmışlar. Kratere çıkmışlar. Magmaya bakmışlar. Bizhan, o gün orada bütün hayaletlerin biçim kazandığını, bütün taşların hayvanlara dönüştüğünü, magmanın enerjisinin kanına karıştığını düşünmüş.

O gün hayatının dönüm noktası olmuş: Batı'da yaşayan ama Doğulu olan biri olarak, bir gönüllü sürgün, bir kökünden sürülmüş olarak, doğduğu topraklarla yaşadığı toprakların arasına sıkışmış lamekan bir ruh olarak, anlatacaklarını sanat yoluyla anlatmaya çalışan biri olarak durmuş, dünyanın tözüne bakmış. Ve kökünü oraya salmış.

Sergi sadece herme'lerden oluşmuyor. Sıralanan heykellerin bittiği yerde defterler başlıyor. Altmış adet el yazması defter çelik kaideler üzerine yerleştirilmiş. Bunlar sanatçının değişik tarihlerde yazdığı şiirler. Birinci defterde ilk sayfa açık. İkincide ikinci. Üçüncüde üçüncü. Bu böyle son sayfaya kadar gidiyor. Hepsi tek defter ediyor. Solda metinlerin İtalyancası sağda Acemcesi var. Açık bir defterin beyaz sayfalarında Doğu ile Batı birbirine bakıyor. Farklı harfler aynı şeyi yazıyor.

Herme'leri Saraybosna'daki kanlı kıyımdan esinlenerek yapmış. O yüzden ilk orada sergilemiş. Serginin İstanbul'a gelmesi söz konusu olduğunda, aklına şiirlerini temize çekip çoğaltmak ve bu zifiri sergiye beyaz sayfalar katmak gelmiş.

İstanbul bizim için şehirlerin hası. Ama ömrünü Doğu-Batı ikilemi içinde geçiren sanatçılar için şehirlerin anası. Ve Bizhan için İstanbul en önemli kesişme noktası. Bunu da anlattığı yer: Açık duran defterlerin ortası.

Dediğim gibi Tophane-i-Amire'ye girdim ve kalakaldım.

Açılışa gidememiştım. Bir şey kaçırdığımın farkındaydım ama kaçırmadığım ne kalmıştı ki? İşte Festival de yanı başımda akıp gidiyor oysa ben görmek istediğim iki filmi bile izleyemiyordum. Bir iş, bir güç, daha doğrusu bir güçsüzlük kimi zaman insanın elini ayağını bağlıyor. Kadük hayatlar yaşanıyor.

Kaçırılan filmleri yakalamak mümkün. Sezonda vizyona girebilirler. Başka bir şehirde hiç ummadığınız bir anda karşınıza çıkabilirler. Ama iki TIR dolusu heykel için aynı şeyleri söylemek güç.

Ya şimdi ya asla dedim, bekleyen işlere boş verip sergiye gittim.

Nilüfer Sülüner serginin halkla ilişkiler ve koordinasyonunu üstlenmiş. Ben tanımadığım biriyle karşılaşacağımı sanırken, eski bir tanısla karşılaştım: Fi tarihinde yan yana liselerde okumuş, aynı sokaklarda gezmiş, aynı çevrede dolanmışız. O uzun yıllar Urart Sanat Galerisi'nin hem resim, hem takı bölümünün halkla ilişkilerini üstlenmiş. Sonra bir arkadaşıyla birlikte Abdi İpekçi Caddesi'ndeki C.A.M Sanat Galerisi'ni açmış. Tam bu işler bitti diye düşünürken karşısına zamanında Urart'ta birlikte çalıştığı Beral Madra çıkmış ve ona birlikte çalışmayı önermiş. Şimdi tek hayali var: Bizden birilerini yurt dışında tanıtmak.

Bizhan'ın gelmesini beklerken sergiyi birlikte gezdik. Açılıştta bu sergi için çağdaş İtalyan besteci Giorgio Batistelli'nin bestelediği özel bir müzik çalınmış. Biz gezerken tek ses taş zeminde yankılanan ayak seslerimizdi.

Bir süre sonra Bizhan geldi.

Nilüfer aşağıdaki kıraathaneye gitmeyi, ince belli bardaklarda çay içmeyi önerdi.

SUSKUN BİR ACEM

İranlıların konuşkan olduğunu anlatmak için; bir Acem yalnız kaldığında tefekküre dalar. İki Acem yan yana gelince muhabbet olur, üç Acem bir araya gelirse kavga çıkar diye bir deyiş vardır. Bu konuda İtalyanların Acemleri bastırdıkları ise malum.

Pos bıyıklı, güleç yüzlü bu genç adamla uzun uzun söyleşiriz diye düşünüyorum. Üstelik Nilüfer önlemini almış bir de sular seller gibi İtalyanca konuşan bir çevirmen çağırılmış. Ben soracağım o anlatacak, yazının malzemesi çıkacak.

Doğruya doğru: Bizhan da konuşkan biri. Ama temkinli.

Bir sanatçı olarak duruşunu, düşüncelerini anlatıyor. Hayatı hakkında ser verip sır vermiyor. Ona izlediğim son heykel sergisinin Brancusi'nin retrospektif sergisi olduğunu, bunun da milattan önceye tekabül ettiğini, sanat eleştirmeni olmadığını, yazacağım yazının çerçevesinin hayat olacağını söylüyor, biraz da hayatınızdan söz etsek diyorum. Sadece Roma'da ve Toskana'nın küçük bir köyünde yaşadığı dışında pek bir şey öğrenemiyorum.

Ama belki de doğrusu bu. Zaten has sanatçı anlatmak istediğini yaptıklarıyla anlatan değil midir?.

Hayatını yapıtlarına akıtan, altına imzasını atan?

Anlayan anlar, bakan görür diyen.

Gerisine boş veren.

İzlemek isteyenler için: Sergi 24 Nisan'a kadar açık.

Bir de not: Bizden birinin, 28 yıl önce kaybettiğimiz Kuzgun Acar'ın yapıtları da 14 Nisan - 30 Haziran arası İş Sanat Kibele Galerisi'nde sergileniyor. Onu da kaçırmayın derim.